

NAGY KRISZTINA

Agrárjogi Tanszék

Témavezető: dr. Réti Mária habil. egyetemi docens

A SZÖVETKEZET ALAPÍTÁSRA VONATKOZÓ SZABÁLYOK AZ ÚJ POLGÁRI TÖRVÉNYKÖNYV, A SZÖVETKEZETEKRE VONATKOZÓ EGYÉB SPECIÁLIS JOGSZABÁLYOK ÉS AZ EURÓPAI SZÖVETKEZET STATÚTUMÁRÓL SZÓLÓ 1435/2003/EK TANÁCSI RENDELET TÜKRÉBEN

A szövetkezet, mint jogi személy alapítására vonatkozó hatályos normatív előírások vizsgálatánál kiindulópontként a 2014. március 15. napjától hatályba lépett, új Polgári Törvénykönyv¹ rendelkezéseit vehetjük alapul, azzal, hogy az egyes jogintézmények részletszabályainak elemzésénél figyelemmel kell lennünk arra, hogy az irányadó joganyag – részben a kódex sajátos szabályozási logikájából fakadóan, részben pedig az egyes szövetkezet típusokra alkalmazandó speciális szövetkezeti jogi jogszabályok miatt – igen sokrétű.

Az új polgári jogi kódex a Jogi személyekről szóló Harmadik Könyvének Negyedik részében tárgyalja a szövetkezetek alapvető szabályait, a szövetkezetekre is irányadóak ugyanakkor a Jogi személy általános szabályai, így a tételes jogi szabályok felkutatása szempontjából mindenekelőtt ezen előírásokból kell kiindulnunk, majd ezt követően kell megnéznünk azt, hogy a szövetkezetekre vonatkozó speciális rendelkezéseket tartalmazó Negyedik rész az adott előírás tekintetében tartalmaz-e további kiegészítést, illetőleg eltérően rendelkezik-e².

A jogi személyek általános szabályaik között a Kódex az alapítás tekintetében a létesítés szabadságának elvéből indul ki, melynek keretében a szerződéses szabadság elvének analógiájára a magyar társasági jogban korábban irányadó kógenia helyett a diszpozitivitást emeli főszabállyá. Lehetővé teszi, hogy a tagok a létesítő okiratban igényeiknek megfelelően alakíthassák ki a jogi személy szervezeti és működési szabályait. A tagok egymás közötti és a jogi személyhez fűződő viszonyuk, valamint a jogi személy szervezetének és működésének szabályozása során a létesítő okiratban főszabályként eltérhetnek az új Ptk. a jogi személyekre vonatkozó szabályaitól, a diszpozitivitás azonban nem korlátlan. A tagok nem rendelkezhetnek a Harmadik Könyvben foglaltaktól eltérően, ha az eltérést maga a Ptk. tiltja azzal, hogy az adott jogszabályi rendelkezéstől való eltérést érvénytelennek (semmisnek) nyilvánítja. Tilos továbbá az törvényi előírástól való eltérés akkor is, ha bár azt a törvény *expressis verbis* nem mondja ki, de az a jogi személy hitelezőinek, munkavállalóinak vagy a tagok kisebbségének jogait nyilvánvalóan sértené,

---

¹ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: új Ptk., illetve Kódex)

² Új Ptk. 3:3.§ (1) bek.

vagy a jogi személy törvényes működése feletti felügyelet érvényesülését akadályozná³. A szövetkezet alapítására vonatkozó előírások elemzésénél, valamint az adott szövetkezet alapszabályának, illetve a szervezeti, működési szabályokat rögzítő egyéb belső szabályzatok részletes tartalmának kialakítása során mindezekre tekintettel kell lenni akkor is, ha az alapítás pillanatában meglehetősen nehéz eldönteni, hogy egy adott rendelkezés a későbbi működés során sértheti-e a majdani hitelezők, munkavállalók vagy a tagok kisebbségének jogait.

A szövetkezetre mint önálló jogi személy típusra vonatkozó szabályozás integrálásával az új Ptk. célja egy általános szövetkezet „modell” kialakítása, amely alkalmas a legkülönbözőbb tevékenységi területen működő szövetkezetek alapvető jellegzetességeinek tükrözésére, és ezért általános szabályozásként használható minden szövetkezeti típus esetén, háttérjogszabálya lehet a ma létező és a megalkotandó speciális szövetkezeti jogi törvényeknek⁴. Az új Ptk. mellett az egyes szövetkezeti típusokra irányadó külön jogszabályok továbbra is érvényben maradtak, ily módon a hitelszövetkezetek tekintetében a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. törvény (új Hpt.), a biztosító szövetkezetekre a biztosítókról és a biztosítási tevékenységről szóló 2003. évi LX. törvény (Bit.), míg a lakásszövetkezetekre a 2004. évi CXV. törvény rendelkezései alkalmazandóak. Megújult tartalommal hatályban maradt továbbá a szövetkezetekről szóló 2006. évi X. törvény is, mely korábban az új Ptk-ba immár beépült, általános szövetkezeti jogi szabályokat foglalta magában. Jelenleg azonban az iskolaszövetkezetekre, szociális és foglalkoztatási szövetkezetekre, valamint az agrárgazdasági szövetkezetekre irányadó ágazati jellegű, speciális előírásokat tartalmazza.

Az irányadó jogszabályok feltérképezése keretében, a teljeskörűség érdekében megjegyezzük, hogy a szövetkezet, mint jogi személy alapítására vonatkozó eljárásjogi normákat az új Ptk. hatályba lépésekor ugyancsak számos ponton módosított, a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény tárgyalja.

A szövetkezet, mint önálló jogi személy típus identitása

Annak érdekében, hogy a tételes jogi előírások tartalmát, illetőleg az alapítók, valamint a tagság egyéni igényeit szolgáló esetleges eltérés lehetőségét helyesen tárhassuk fel, elengedhetetlen a szövetkezet, mint jogintézmény jogi identitásának, gazdasági lényegének bemutatása, melyet a Kódex a szövetkezet fogalmának meghatározásakor – álláspontunk szerint – helyesen ragad meg. Az európai szövetkezeti jogi tradíciókból, valamint a Szövetkezetek Nemzetközi Szövetsége által megfogalmazott nemzetközi szövetkezeti alapelvekből⁵ kiindulva a törvény a szövetkezetet a tagok vagyoni hozzájárulásából álló

---

³ Új Ptk. 3:4.§ (1)-(3) bek., valamint SÁRKÖZY 2014. 27-29., VÉKÁS 2013. 85-87.

⁴ Új Ptk. Harmadik Könyv XVI. címéhez fűzött indokolása

⁵ A Szövetkezetek Nemzetközi Szövetsége a szövetkezeti intézmény általános működési elveiként nevesíti a világszerte általános érvénnyel elfogadott ún. manchesteri szövetkezi elveket, melyek a hatályos

tőkével alapított, a nyitott tagság és a változó tőke elvei szerint működő, a tagok gazdasági és társadalmi szükségleteinek kielégítésére irányuló tevékenységet végző jogi személyként határozza meg, amelynél a tag kötelezettsége a szövetkezettel szemben vagyoni hozzájárulásának szolgáltatására és az alapszabályban meghatározott személyes közreműködésre terjed ki⁶. A fogalom meghatározás összecseng az SZNSZ 1995-ben kimunkált, és azóta is nemzetközileg elfogadott szövetkezet definícióval, mely szerint: „A szövetkezet önkéntesen egyesült személyek autonóm szövetsége, akik abból a célból szerveződnek, hogy közös gazdasági, társadalmi és kulturális szükségleteiket és igényeiket egy közös tulajdonú és demokratikusan vezetett vállalkozás segítségével elégítsék ki.”⁷ Hasonlóképpen összhangban van a Tanács az európai szövetkezet (SCE) státútumáról szóló 1435/2003/EK rendeletének (a továbbiakban: Rendelet) preambulumban kiemelt szövetkezeti jellemvonásokkal: az Európai Unió tagállami határain átívelő tevékenységet folytató európai szövetkezet (a továbbiakban: „SCE”) alapvető célja tagjai szükségleteinek kielégítése és/vagy azok gazdasági, szociális tevékenységeinek fejlesztése a következő alapelvekkel összhangban:

- tevékenységeinek a tagok kölcsönös javát kell szolgálnia oly módon, hogy valamennyi tag saját részvételének megfelelően részesüljön az SCE tevékenységeiből;
- az SCE tagjainak egyúttal fogyasztóknak, alkalmazottaknak vagy szállítóknak is kell lenniük, illetve más módon kell részt venniük az SCE tevékenységében;
- az ellenőrzés a tagokat egyenlő mértékben illeti meg, megengedett azonban a súlyozott szavazás az egyes tagoknak az SCE tevékenységéhez való hozzájárulásának tükröződése érdekében;
- korlátozni kell a kölcsön és az üzletrésztőke kamatának mértékét;
- a nyereséget az SCE érdekében végzett üzleti tevékenységnek megfelelően kell felosztani, vagy vissza kell tartani a tagok szükségleteinek kielégítése céljából;
- a tagság mesterségesen nem korlátozható.⁸

A szövetkezet jogi természetét tekintve tehát alapvetően személyegyesítő társulási forma⁹, mely elsősorban a tagok komplex szükségleteinek kielégítésére törekszik.¹⁰ A

---

magyar, és európai uniós szövetkezeti szabályozás zsinórmértékéül is szolgálnak. Ezek a következők: önkéntesség, nyitott tagság; demokratikus tagi ellenőrzés; a tagok gazdasági részvétele; az autonómia és függetlenség elve; oktatás, képzés és tájékoztatás; a szövetkezetek közötti együttműködés és a közösségi felelősség elve. [A Szövetkezetek Nemzetközi Szövetségének állásfoglalása a szövetkezeti identitásról (A szövetkezés nemzetközi alapelvei), valamint az elvek tartalmáról ld. RÉTI 2001., RÉTI 2002. és RÉTI 2010. 83-98., valamint BAK 2013; NAGY Krisztina 2007. 50-54., valamint a korábbi ún. rochdale-i szövetkezeti elvekről KUNCZ 1935.; NAGY Ferencz 1906.]

⁶ Új Ptk. 3:325.§; SÁRKÖZY 2013. 364-368.

⁷ A Szövetkezetek Nemzetközi Szövetségének állásfoglalása a szövetkezeti identitásról (A szövetkezés nemzetközi alapelvei)

⁸ Rendelet Preambuluma (10) bek.

⁹ Erre utal az új Ptk. Harmadik Könyv XLII. fejezetéhez és XVIII. címéhez fűződő indokolása

¹⁰ Nagy Ferencz akadémiai székfoglaló értekezésében ezt a következők szerint fogalmazza meg: „...annyi kétségtelen, hogy a szövetkezeteknél a tagok körén túl való üzletkiterjesztés csak mint kivétel szerepel; szabály szerint és elvileg maguk a tagok azok, a kiknek közvetlen szolgálatában a szövetkezet áll. Ebben fekszik a szövetkezet tulajdonképpeni súlypontja, ez a főcriterium, mely a szövetkezeteket minden más

szervezettség eszközével élve a tagokat – önállóságuk alapvető megtartása mellett – közös üzemben¹¹ egyesíti, ezzel fokozva piaci versenyképességüket¹², majd az ebből eredő nyereséget a tagok saját gazdaságainak megerősítésére, valamint a tagok illetve hozzátartozóik szociális, kulturális, oktatási igényeinek kielégítésére fordítja, így működésében egyaránt tetten érhető a gazdasági és szociális célkitűzések megvalósítása¹³. A tőke-, illetve profitképzés a szövetkezeti működésnek is elengedhetetlen kelléke¹⁴, de – a gazdasági társaságokkal szemben – a szövetkezet lényegi rendeltetése nem ez, hanem abban áll, hogy az önként társult tagokat egy szervezetbe összefogva, azok aktív személyes közreműködésével a tagok társadalmi előmenetelét szolgálja¹⁵.

A következőkben a szövetkezet alapításra vonatkozó részletszabályok bemutatása körében az alábbi négy témakört szükséges érintenünk:

- taglétszámra, illetve a tagság összetételére vonatkozó előírások,
- a vagyontképzés szabályai,
- a szövetkezet, mint jogi személy szervezetének kialakítása,
- eljárásjogi előírások.

A szövetkezet tagságára vonatkozó előírások

Az új Ptk-ban a törvényi fogalom-meghatározás központi elemét képezi a nemzetközi szövetkezeti alapelvek között is első helyen rögzített nyitott tagság, és az azzal szorosan összefüggő változó tőke elve. A nyitott tagság lényege, hogy a szövetkezethez bárki csatlakozhat, aki megfelel a törvényben és az alapszabályban meghatározott feltételeknek, mely utóbbiakat a tagok az általuk megvalósítani kíván közös céllal, az adott szövetkezet tevékenységével összhangban kell, hogy megfogalmazzák, s mely kritériumok nem lehetnek diszkriminatívak. A nyitott tagság elve az önkéntes belépés mellett, annak mintegy kiegészítéseként, magában foglalja a szövetkezetből való kilépés lehetőségét is, melynek elsődlegesen a szövetkezeti tőkére gyakorolt hatása miatt van jelentősége, erre azonban a vagyontképzési szabályoknál térünk majd ki részletesen.

A Kódex a tagság minimális létszámát illetően a korábban hatályos szövetkezetekről szóló 2006. évi X. törvény (a továbbiakban: Sztv.) elvárásait viszi tovább azzal, hogy a

---

társasági alaktól lényegesen megkülönbözteti.” NAGY Ferencz 1906. 12.; és NAGY Ferenc 1913. 472-473.

¹¹ E vonatkozásban ld. az üzemkiegészítésről és az altruizmusról írtakat: IHRIG 1937. 432-439..

¹² A tagok gazdasági és szociális érdekeit szolgáló, NAGY Ferenc által hangsúlyozott „kölcsonosság”, illetve KUNCZ és NAVRATIL munkáiban a „kooperáció” a szövetkezés fő motivációja. Erre vonatkozóan ld. NAGY Ferenc 1906, 8-9.; KUNCZ 1935. 37-40. és NAVRATIL 1933. 221.

¹³ A szövetkezet kettős célkitűzésére, mint alapvető differencia specifikájára mutat rá VERES 2002. 55-70., illetve RÉTI 2002. 5., mikor a szövetkezetet a kettős motiváltság okán „Janus- arcú” jogintézménynek minősíti.

¹⁴ FRÁTER 1899. 2-5.

¹⁵ A szövetkezet komplex, gazdasági és társadalmi rendeltetéséről ld. RÉTI 2001. 92-95., valamint NAGY Krisztina 2009. 163-176.

szövetkezet alapításához legalább hét személy egybehangzó akaratnyilatkozatát követeli meg¹⁶, a nyitott tagság elvével összhangban pedig a tagság maximumát nem rögzíti. A magyar jog a minimális taglétszám tekintetében tehát a Rendeletben előírt, legalább öt alapítónál szigorúbb elvárást fogalmaz meg, a tagság mesterséges korlátozását ugyanakkor Rendelet is tiltja¹⁷.

A taglétszámot illetően a biztosító szövetkezetekre továbbra is magasabb, legalább 15fős előírás irányadó, a hitelszövetkezeteknél azonban a hitelintézeti törvény által korábban megkövetelte több száz fős minimális tagság 2013. óta nem elvárás¹⁸. Hasonlóan megszűnt a lakásszövetkezeteknél a 2011-ig hatályos 10 fős minimum taglétszám, így ma lakásszövetkezet is legalább 7 fővel alapítható¹⁹.

Míg a Rendelet az európai szövetkezet tagságának összetételére nem ír elő megszorítást, a Kódex – a magyar szabályozási hagyományokhoz igazodóan – e tekintetben is megkötést tartalmaz. A szövetkezet nem természetes személy tagjainak száma nem haladhatja meg a taglétszám 20%-át azzal, hogy a szövetkezetnek a szövetkezeti formában működő jogi személy tagjait a nem természetes személy tagok számítása során figyelmen kívül kell hagyni. A jogi személyek tagságának korlátozását illetően tehát a 2014-ig hatályos szövetkezeti törvényünkben rögzített legfeljebb 50%-kal szemben is szigorítás figyelhető meg²⁰. A Kódex a tagság összetétele arányaitól való eltérésre nem fogalmaz meg *expressis verbis* tilalmat, így álláspontunk szerint a jogi személyeket illetően az alapszabály akár megengedőbben is rendelkezhet. A jogi személyek túlsúlyba kerülését azonban – a tisztán jogi személyek által alapított ún. másodlagos szövetkezet²¹ kivételével – a szövetkezet lényegi rendeltetésével összeegyeztethetetlennek ítéljük.

A fentiekén túl az egyes speciális szövetkezet típusok tekintetében a külön jogszabályokban további korlátozásokat találunk:

Az iskolaszövetkezetnek a természetes személy tagokon kívül, akiknek legalább 85%-a hallgatói jogviszonyban kell, hogy álljon, jogi személyként csak nevelési-oktatási intézmény és annak fenntartója, valamint felsőoktatási intézmény lehet tagja²².

A hátrányos helyzetben lévő tagjai számára munkafeltételek teremtését, illetve szociális helyzetük egyéb módon történő javítását elősegítő szociális szövetkezetnek pedig a természetes személy tagjain kívül csak helyi önkormányzat vagy nemzetiségi önkormányzat, illetve ezek jogi személyiségű társulása, valamint jogszabályban

---

¹⁶ Új Ptk. 3:331.§ (1) bek.

¹⁷ Rendelet 2. cikk, illetve Preambulum (10) bek.

¹⁸ A hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. tv. (Hpt.) 216.§ (1) bek. szerint a szövetkezeti formában működő pénzügyi vállalkozást legalább tizenöt tag, szövetkezeti hitelintézetet legalább kétszáz tag alapíthat, illetve működtethetett, ez az előírás azonban 2013. november 30-tól hatályát veszítette, és minimális taglétszám elvárását az új Hpt. (2013. évi CCXXXVII. törvény) sem rögzít.

¹⁹ A lakásszövetkezetekről szóló 2004. évi CXV. törvény 3.§

²⁰ Sztv. 10.§ (3) bek.

²¹ A hatályos 2006. évi X. törvény 2.§-a szerint: „A Ptk. szövetkezeti tagsággal kapcsolatos általános rendelkezései alapján kizárólag szövetkezetek tagságával másodlagos szövetkezet is alapítható és működtethető.”

²² A hatályos 2006. évi X. tv. 7.§ (3)-(4) bek.

meghatározott karitatív tevékenységet ellátó közhasznú szervezet mint jogi személy lehet a tagja²³.

Az új Ptk. a Rendelethez és a korábbi szövetkezeti törvényünkhöz hasonlóan ismeri a tagsági jogviszony azon formáját, melyben a tag nem vállal a szövetkezetben személyes közreműködést, kizárólag vagyoni hozzájárulást teljesít. E személyeket a 2014-ig hatályos szövetkezeti törvény befektető tagként nevesítette, és igazodva a szövetkezet személyegyesítő jellegéhez, részvételüket szigorú korlátozásokkal tette lehetővé. A befektető tagok száma nem haladhatta meg a szövetkezeti tagok 10%-át, a részükre kibocsátott befektetői részjegyek névértéke pedig nem léphette túl a részjegytőke 30%-át²⁴, továbbá a befektető tagok felvételét előzetes alapszabályi felhatalmazáshoz és minősített többségi közgyűlési jóváhagyáshoz kötötte²⁵.

A Rendelet a befektető tagok felvételét ugyancsak közgyűlési hatáskörbe utalja²⁶, a tagságon belül képviselt arányukat azonban nem maximális létszám vagy részesedési hányad rögzítésével befolyásolja, hanem az általuk megszerezhető összes szavazatszám maximálása útján szab gátat a befektető tagok túlsúlyba kerülésének azzal, hogy e tagok legfeljebb az összes szavazatszám 25%-a felett rendelkezhetnek²⁷.

A fenti szándékkal összhangban a szövetkezetben személyes közreműködést nem vállaló, a szövetkezetbe pusztán vagyont fektető, és ennek fejében a nyereségből részesedni kívánó tagok a tagság körén belül az új Ptk. szerint is csak kisebbséget alkothatnak, számuk nem haladhatja meg a taglétszám 1/4-ét. Mivel a befektető tagok jelenléte a szövetkezet személyegyesítő jellegét tekintve kétség kívül rendszer-idegennek minősül, a szövetkezet alapvető rendeltetésének védelme érdekében beépített, illetve fenntartott jogszabályi korlátokkal, mint a szövetkezet személyegyesítő jellegének túlsúlyát biztosító garanciákkal egyetértünk²⁸. Megjegyezzük, hogy a hatályos 2006. évi X. törvény a szociális szövetkezeteknél, valamint az iskolaszövetkezeteknél (a nevelési-oktatási intézményen és annak fenntartóján, valamint a felsőoktatási intézményen kívül) a személyes közreműködést nem vállaló tagok felvételét kógensen ki is zárja²⁹. Mivel a lakásszövetkezeti törvény, valamint a biztosítási és hitelintézeti törvény ehhez hasonló kizáró szabályt nem tartalmaz, e szövetkezetek esetében az új Ptk. mint háttérjogszabály alkalmazásával a befektető tagok korlátozott jelenlétét elfogadhatónak tartjuk.

---

²³ A hatályos 2006. évi X. tv. 15.§ (1) bek.

²⁴ Sztv. 60.§ (3) bek.

²⁵ Sztv. 25.§ (2) bek. és 20.§ (2) bek. 1) pontja

²⁶ Rendelet 14. cikk (1) bek.

²⁷ Rendelet 59. cikk (3) bek., a befektető tagi státuszra vonatkozó rendeleti szabályok részletes elemzését ld. RÉTI 2007a. 37-40., valamint NAGY Krisztina 2012. 115.

²⁸ E tekintetben osztjuk PÁL József és RÉTI Mária véleményét, ld. PÁL 2003. 114.; RÉTI 2010. 296.

²⁹ A hatályos 2006. évi X. tv. 7.§ (5) bek. és 15.§ (2) bek.

A vagyontképzés szabályai

A Kódex a szövetkezet definíciójában – a Rendelet preambulumban foglaltakkal összhangban³⁰ – a többrétű tagi kötelezettségrendszer részeként a személyes közreműködés mellett rögzíti a vagyoni hozzájárulást is. Ennél fogva a tag egyrészt tulajdonosa a szövetkezetnek, hiszen az annak működéséhez szükséges tőkét a tagok szolgáltatják és viselik a működés kockázatát, másrészt a tag ügyfél is egyben, mert a személyes közreműködés révén a szövetkezettel folyamatos ügyleti kapcsolatban áll.³¹

A korábbi szövetkezeti törvényeink 1971. óta³² részjegy jegyzés formájában szabályozták a tag vagyoni hozzájárulását, és az európai szövetkezetről szóló Rendelet magyar fordítása is ezt a megjelölést használja³³. Az új Ptk. azonban szakítva ezzel a tradícióval, a részjegy intézményét nem ismeri, helyette a „szövetkezeti részesedés” megjelölést használja, és a tag vagyoni hozzájárulásáról csupán néhány keretszabályt rögzít.

A jogi személyekre irányadó általános szabályok szerint a szövetkezeti tag által a jogi személy rendelkezésére bocsátott vagyon pénzből és nem pénzbeli vagyoni hozzájárulásból állhat. Nem pénzbeli vagyoni hozzájárulásként dolog, vagyoni értékű jog és 2006. óta szövetkezetnél is figyelembe vehető a követelés is³⁴. Az apport tárgyát, tartalmát illetően a Rendelet még ilyen mélységben sem bocsátkozik részletekbe, csupán azt írja elő, hogy az SCE tőkéje csak „gazdasági szempontból értékelhető eszközökből állhat”³⁵.

Míg az apport tárgya belépéskor teljesítendő³⁶, a pénzbeli vagyoni hozzájárulás az új Ptk. alapján is teljesíthető részletekben. A vagyoni hozzájárulás készpénzben történő teljesítése esetén az ellenérték létesítő okiratban meghatározott hányadát (a Rendelet szerint minimum 25%-át, az Sztv. illetve az új Ptk. értelmében legalább 30%-át) a belépéskor (alapításkor a nyilvántartásba vételi kérelem benyújtásáig) teljesíteni kell, míg a fennmaradó rész megfizetése az európai szövetkezet esetében legfeljebb 5 év alatt, a Kódex alapján maximum 1 éven belül kötelező³⁷. Nem alkalmazható azonban e kedvezmény a szövetkezet működésében személyes közreműködést nem vállaló tagra, aki

³⁰ Rendelet Preambuluma (10) pont 2. francia bekezdés. A szövetkezeti törvény és a Rendelet vagyoni jogi szabályainak részletes elemzéséről ld. NAGY Krisztina 2013. 306-329.

³¹ KUNCZ 1935. 38-49., valamint RÉTI 2001. 92-94.

³² A szövetkezeteket Magyarországon először szabályozó Kereskedelmi törvény (1875. évi XXXVII. tv.) a tag vagyoni hozzájárulását üzletrészként nevesítette (225.§ 5. pontja), és a tag vagyoni hozzájárulására az első önálló szövetkezeti törvényünk is ezt a megjelölést használta (1947. évi XI. tv. 5.§). Ebben az 1971. évi III. törvény hozott változást, mely a tag vagyoni hozzájárulását részjegy jegyzés formájában szabályozta (63-64.§), és ezt a fogalmat vette át a rendszerváltást követő valamennyi szövetkezeti törvény is. [1992. évi I. tv 52-53.§; 2000.évi CXLI. tv. 16.§ és 49.§; 2006. évi X. tv. 44.§]

³³ Rendelet 4. cikk

³⁴ Új Ptk. 3:10.§ és 3:332.§ (1) bek.

³⁵ Rendelet 4. cikk (5) bek.

³⁶ Sztv. 50.§ (2) bek. és új Ptk. 3:332.§ (2) bek.

³⁷ Rendelet 4 cikk (4) bek., Sztv. 50.§ (2)-(3) bek., új Ptk. 3:332.§ (2)-(3) bek.

belépéskor a vagyoni hozzájárulásának egészét köteles szolgáltatni.³⁸ A nem pénzbeli vagyoni hozzájárulás teljesítése nem halasztható, azt a belépéskor (alapításkor a nyilvántartásba vételi kérelem benyújtásáig) szolgáltatni kell³⁹.

A szövetkezetbe tagként belépni kívánó személy csupán akkor mentesülhet a vagyoni hozzájárulás belépéskor történő teljesítésének kötelezettsége alól, ha valamely, már aktív tag szövetkezeti részesedését részben vagy egészben vásárolja meg⁴⁰. E kivételtől eltekintve a vagyoni hozzájárulás teljesítése minden taggal szemben elvárás. Az egyéni hozzájárulás kötelező, minimális összegét azonban a korábbi szövetkezeti törvényünk, a Rendelet és a Kódex sem rögzíti, azt az adott szövetkezet tevékenységéhez igazodóan az alapszabály rendelkezése körébe utalják⁴¹. Arra ugyanakkor továbbra is lehetőség van, hogy a tag az alapszabályban előírt kötelező mértéket meghaladó vagyoni hozzájárulást teljesítsen azzal, hogy – a korábbi szabályozással és a Rendelettel szemben – a Kódex erre felső határt szab. Az egyes tagok vagyoni hozzájárulásának arányát a tőke 15 %-ában, illetve a nem természetes személy tagok vagyoni hozzájárulásának teljes összegét a tőke 1/3-ában maximalizálja. Az ettől való eltérést azonban a Kódex nem tiltja, így álláspontunk szerint lehetőség nyílt ennél magasabb arányú befektetés teljesítésére is. Az eltérés lehetőségének vizsgálatakor a diszpozitivitás korlátait megfogalmazó generálklauzula alapján⁴² két szempontot szükséges mérlegelni. Az egyik oldalról, figyelemmel arra, hogy a szervezeti jellegű tagsági jogok és a szavazati jog⁴³ is független a tag által teljesített vagyoni hozzájárulás mértékétől, a szövetkezeti nyereségből történő, vagyoni hozzájárulás utáni részesedést pedig a maximálja a törvény⁴⁴, álláspontunk szerint a kisebbségi érdekek sérelme nem képezheti akadályát az eltérésnek. Ugyanakkor a kiugróan magas egyéni részesedés a nyitott tagságból fakadó kilépési szabadság, a kilépővel való kötelező vagyoni elszámolás és a szövetkezeti tőke változó jellege hitelezővédelmi szempontból aggályokat vethet fel.

A magyar szövetkezeti szabályozáshoz hasonlóan a Rendelet is hangsúlyozza, hogy az európai szövetkezet tagjainak száma és tőkéje változó lehet⁴⁵, a Rendelet ezért – elsősorban hitelezővédelmi megfontolásokból – az európai szövetkezet jegyzett tőkéjének minimális összegét 30 000 euróban rögzíti⁴⁶. A közösségi normával ellentétben a magyar

³⁸ Sztv. 60.§ (7) bek. a) pontja, új Ptk. 3:332.§ (2) bek.

³⁹ Sztv. 50.§ (2) bek., a Rendelet 4. cikk (5) bek., valamint új Ptk. 3:332.§ (2) bek.

⁴⁰ Új Ptk. 3:354.§ (4) bek.

⁴¹ Sztv. 14.§ (2) bek. c) pontja, 49.§ (1) bek., 50.§ (1) bek., a Rendelet 4. cikk (7) bek., új Ptk. 3:331.§ (4) bek. a) pontja

⁴² Új Ptk. 3:4.§ (3) bek. b) pontja: „A jogi személy tagjai, illetve alapítói nem térhetnek el az e törvényben foglaltaktól, ha az eltérés a jogi személy hitelezőinek, munkavállalóinak vagy a tagok kisebbségének jogait nyilvánvalóan sérti, vagy a jogi személyek törvényes működése feletti felügyelet érvényesülését akadályozza.”

⁴³ Új Ptk. 3:337.§ (1) bek.

⁴⁴ Új Ptk. 3:356.§ (2) bek.: „A szövetkezet nyereségének a felét a tagok között személyes közreműködésük arányában kell felosztani; semmis az alapszabály azon rendelkezése, amely a nyereség személyes közreműködés arányában felosztandó részét a nyereség felénél kisebb mértékben határozza meg.”

⁴⁵ A változó tőke elvét mind a korábbi szövetkezeti törvényünk, mind az új Kódex fogalmi elemként (Sztv. 7.§, új Ptk. 3:325.§ (2) bek.), a Rendelet pedig 1. cikk (2) bekezdésében a szövetkezet alapvető sajátosságaként rögzíti. A Rendelet vagyoni jogi szabályainak elemzése kapcsán, a tőkeképzés specifikumairól ld. PRUGBERGER 2003. 55-76.

⁴⁶ Rendelet 4. cikk. A rendelet szövetkezet alapításra és tőkeképzésre vonatkozó előírásainak körében ld.

szövetkezeti szabályozás – a 2000. évi CXLI. törvénytől eltekintve⁴⁷ – nem határozott meg, és az új Ptk. sem fogalmaz meg összegszerű elvárást a szövetkezet tőkéjével kapcsolatban, az alapszabályban rendeli rögzíteni a vagyoni hozzájárulás azon mértékét, amelynek teljesítése minden tag számára kötelező. Ebből adódóan az induló tőke összege, a szövetkezet által folytatandó tevékenységhez igazodva, tetszőleges mértékű lehet. A fokozottan kockázatos tevékenységet folytató hitelszövetkezetekre és biztosító szövetkezetekre azonban az új Ptk. mellett is hatályban maradnak a külön jogszabályokban előírt magas tőkeelvárások, melynek összege a szövetkezeti hitelintézetek esetében 300 millió forint, a biztosító szövetkezeteknél és a szövetkezeti formában működő pénzügyi vállalkozás esetében 50 millió forint⁴⁸.

A szövetkezet szervezete

A szövetkezet szervezeti szabályai körében az új Ptk. nem hozott érdemi változást. Kötelezően létrehozandó/működtetendő szervezeti egységként nevesíti a közgyűlést, az ügyvezető szervet és a felügyelő szervet. A Kódex tehát a kontinentális, kétlépcsős (dualista) rendszert viszi tovább, és nem veszi át az európai szövetkezet egylépcsős (monista) szervezeti struktúráját, ahol a szövetkezet működtetését osztott feladatkörrel a közgyűlés és az igazgató szerv látja el⁴⁹.

A szövetkezet legfőbb döntéshozó szerve a közgyűlés, ahol minden tag jogosult részt venni, indítványt tenni, illetve szavazati jogával élni. A szavazati jog tekintetében – ahogyan arra fent már utaltunk – az új Ptk. is az egy tag egy szavazat elvét fogadja el, és változatlanul a közgyűlést helyettesítő intézményként ismeri a részközgyűlést, valamint a küldöttgyűlést.

A szövetkezet operatív irányítását, képviselését az ügyvezetést ellátó igazgatóság gyakorolja. Az igazgatóság főszabály szerint legalább 3 tagból áll, akik – ha az alapszabály eltérően nem rendelkezik – csak a szövetkezeti tagok közül választhatók, 15 főnél kisebb taglétszám esetén azonban testület helyett az ügyvezetői feladatok ellátásával egy személy is megbízható, aki – a korábbi ügyvezető elnök helyett – az „igazgató elnök” pozíciót tölti be⁵⁰.

RÉTI 2006. 56-60.

⁴⁷ A 2001. január 1-jén hatályba lépett új szövetkezeti törvény a szövetkezeteknél is minimum tőke előírást vezetett be, a természetes személy tagok által alapított szövetkezet esetében 3 millió forint, másodlagos szövetkezeteknél 10 millió forint részjegytőkét követelt meg. [2000. évi CXLI tv. 16.§ (2)-(3) bek.]

⁴⁸ A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. törvény 12.§, valamint a biztosítókról és a biztosítási tevékenységről szóló 2003. évi LX. törvény 66.§.

⁴⁹ Rendelet III. fejezet

⁵⁰ Új Ptk. 3:343-348.§

A felügyelőbizottság továbbra is kötelezően létrehozandó szervezeti egység, legalább háromtagú testület, mely az ügyvezetés és a szövetkezet egyéb szerveinek jogszerű működése felett őrökdi⁵¹.

Az alapítás eljárásjogi szabályai

Az alapítás eljárásjogi előírásai körében bár az új Ptk. külön nem nevesíti, továbbra is nélkülözhetetlen lépés az alakuló közgyűlés megtartása, ahol sor kerül a szövetkezet megalapításra, kinyilvánítják a vagyoni hozzájárulások teljesítésének szándékát, elfogadják az alapszabályt, valamint felállítják a szövetkezet, mint jogi személy szervezetét.

A Kódex – a diszpozitív szabályozással összhangban – az alapszabály tartamáról a korábbi szövetkezeti normákhoz mérten jóval szűkebben rendelkezik, csak a valamennyi szövetkezet esetében kötelezően beépítendő tartalmi elemeket rögzíti. Ezek egyrészt a jogi személyről szóló általános rendelkezések⁵², másrészt a szövetkezet-specifikus normák között lelhetők fel⁵³. Ezeket az alapszabály az adott szövetkezet sajátosságaira tekintettel kiegészítheti, illetve a bevezetőben hivatkozott garanciális korlátozások betartása mellett azoktól el is térhet.

A polgári jogi kódex a szövetkezet-alapítás során követendő eljárásról nem fogalmaz meg további részletszabályokat, erre – a többi jogi személyhez hasonlóan – itt is a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény rendelkezései irányadóak. A cégbírósági bejegyzés a szövetkezet esetében is konstitutív hatályú, a szövetkezet jogi személyként a bejegyzéssel jön létre.

Felhasznált irodalom

BAK Klára: A nemzetközi szövetkezeti alapelvek és a szövetkezet fogalmának összefüggései a szabályozásban. *Szövetkezés*, Budapest, 2013. 34-61. (letölthető: http://www.szovetkezetikutato.hu/letoltes/bak_klara.doc)

DOMÉ Györgyné – RÉTI Mária: Szövetkezeti jog, ELTE ÁJK Osiris Kft. Budapest, 1999.

IHRIG Károly: Szövetkezetek a közgazdaságban, Első Kecskeméti Nyomda és Hírlapkiadó Rt. Budapest, 1937.

FRÁTER Béla: A gazdasági és ipari szövetkezetekre vonatkozó (1875: XXXVII T.-Cz. Kereskedelmi Törvény és 1898: XXIII. T.-Cz. A gazdasági és ipari hitelszövetkezetekről)

---

⁵¹ Új Ptk. 3:349-350.§

⁵² Új Ptk. 3:5.§

⁵³ Új Ptk. 3:331.§

törvények rendszeres egybeállítása és magyarázata, Politzer Zsigmond kiadása, Budapest, 1899.

KUNCZ Ödön: A rochdale-i elvek, és a szövetkezet jogi fogalmának körülírása Magyarországi Szövetkezetek Szövetsége kiadása, Budapest, 1935.

NAGY Ferencz: A szövetkezetek alapelve székfoglaló értekezés, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest 1906.

NAGY Krisztina: A szövetkezeti társulási forma elméleti alapjai In: Jogi ismeretek, SaldoZrt. Budapest 2007. 41-63.

NAGY Krisztina: Az európai szövetkezetekre vonatkozó szabályozás bemutatása, különös tekintettel a tagsági jogviszony tartalmára és módozataira, Jogi tanulmányok I. kötet, ELTE Állam és Jogtudományi Kar, Budapest 2012. 107-119.

NAGY Krisztina: Az európai szövetkezet státútumáról szóló tanácsi rendelet és a hatályos magyar szövetkezeti szabályozás vagyoni jogi rendelkezéseinek összehasonító jogi elemzése (*Themis*, ELTE Állam és Jogtudományi Kar Doktori Iskola elektronikus folyóirata 2013. június 306-329. (http://www.ajk.elte.hu/file/THEMIS_2013_jun.pdf))

NAVRATIL Ákos: Közgazdaságtan I. kötet Athenaeum Rt. nyomása, Gergely R. kiadása Budapest, 1933.

PÁL József: Nemzetközi szervezetek szövetkezésre bátorítanak In: Tanulmányok Dr. Domé Mária egyetemi tanár 70. születésnapjára, (szerk.: VASS János), ELTE Bibliotheca Iuridica Budapest 2003. 111-118.

PRUGBERGER Tamás: Az „Európai szövetkezetekről” szóló rendelet a magyar szabályozás és a nyugat-európai szövetkezeti jogi szabályozás tükrében, *Szövetkezés* 2003/3. 55-76.

SÁRKÖZY Tamás (szerk.): Polgári jog – A jogi személy. Szerzők: Boóc Ádám, Gadó Gábor, Gál Judit, Komáromi Gábor, Pázmándi Kinga, Sándor Tamás, Sárközy Tamás, Török Gábor, Zsohár András, HVG-ORAC Lap és Könyvkiadó Kft., Budapest 2013.

RÉTI Mária: A szövetkezet gazdasági lényege, *Magyar Jog*, 2001/2. szám, Budapest) 92-95.

RÉTI Mária: A nemzetközi szövetkezeti alapelvek, a főbb vagyoni jogi kategóriák tükrében, *Szövetkezés* 2002/1-2., 71-83.

RÉTI Mária: Szövetkezeti jog, Rejtjel Kiadó Budapest, 2002.

RÉTI Mária: „Az európai szövetkezetéről” szóló 2006. évi XLIX. törvényről, *Szövetkezés* 2006/2., 52-71.

RÉTI Mária: Az európai szövetkezet (SCE) státútumáról szóló tanácsi rendeletben foglalt általános jellemvonásokról és egyes előírásokról, figyelemmel a szövetkezetekről szóló 2006. évi X. törvényre, *Európai Jog* 2007/1., 33-40.

RÉTI Mária: Az Európai Unió Tanácsának „Az európai szövetkezet státútumának, a munkavállalói részvétel vonatkozásában történő kiegészítéséről” szóló 2003/72/EK irányelvének főbb jellemvonásairól, In: „Ünnepi tanulmányok” Prugberger Tamás egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia doktora 70. születésnapjára, Lícium- Art Kiadó és Kereskedelmi Kft. Miskolc, 2007., 343-353.

RÉTI Mária: Szövetkezeti jog, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest 2010.

VERES József: A szövetkezet jogi minősítése, *Szövetkezés* 2002/1-2., 55-70.

Az Szövetkezetek Nemzetközi Szövetségének állásfoglalása a szövetkezeti identitásról (A szövetkezés nemzetközi alapelvei) [<http://www.mim.hu/agrartagozat/masod011.htm>]

A Tanács 2003. július 22-i 1435/2003/EK rendelete az európai szövetkezet (SCE) státútumáról [<http://eur-lex.europa.eu/>; celex-szám: 32003R1435]